

SİYASİ TARİH-II

KISA ÖZET

KOLAY AOF

SİYASİ TARİH-II

İçindekiler

1.ünite-ikinci Dünya Savaşı'na Giden Yol (1929-1939)	4
2.ünite-ikinci Dünya Savaşı (1939-1945)	7
3.ünite-Savaş Sonrasında Dünya Düzeni (1945-1950)	12
4.ünite-Soğuk Savaş'ta Tırmanma (1950-1962)	15
5.ünite-Yumuşama.....	17
6.ünite-ikinci Soğuk Savaş Dönemi	21
7.ünite-Soğuk Savaş'ın Sona Ermesi.....	24
8.ünite-Küreselleşme ve Yeni Dünya Düzeni (1991-2003)	27

1.ÜNİTE-İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NA GİDEN YOL (1929-1939)

“BÜYÜK ÇÖKÜŞ” VE ULUSLARARASI SİSTEMİN ZAYIFLAMASI

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Paris'te kurulmaya çalışılan sistem uzun süreli olmadı. Konuyla ilgili araştırma yapanların büyük bir bölümü, buna yol açan etkenlerden birinin antlaşmaların ağır hükümler içermesi ve cezalandırıcı bir yaklaşımla kaleme alınmış olmasını göstermektedirler. Bu ekonomik krizin nedenleri üzerine çeşitli tezler olmakla birlikte, iki görüş öne çıkmıştır. Birincisi, ABD ekonomisinin savaş sonunda aşırı büyümesinden dolayı uluslararası ekonomide artan dengesizliktir. ikincisi ise ünlü İngiliz iktisatçısı **John Maynard Keynes'e** aittir. 1929 Dünya Ekonomik Krizi kapitalist ekonomik modelin en büyük krizlerinden biri kabul edilmektedir. Ancak siyasi sistem üzerinde de etkili oldu ve 1919'dan sonra kurulmaya çalışılan uluslararası sistemin başarısızlığa uğramasının nedenlerinden biri sayıldı.

1929 Dünya ekonomik krizi ABD'de çıkıp bütün dünyayı etkisi altına aldığından liberal demokrasi anlayışına duyulan güven azaldı, İtalya'da faşizm ve Almanya'da Nazi hareketi ekonomik ve siyasal bunalımın büyüklüğü karşısında güç kazandı. Milletler Cemiyeti'nin öngördüğü uluslararası sistem sorgulandı, ortak güvenlik ve silahsızlanma çabaları büyük çapta başarısızlığa uğradı.

AVRUPA'DA REJİM DEĞİŞİKLİKLERİNİN MEYDANA GELMESİ

İtalya'da Faşist Rejimin Kurulması:

1919 Paris Barış Konferansı'ndan sonra kurulmaya çalışılan uluslararası sistem kırılıyordu ve savaşın galipleri ile mağluplarını tatmin etmemişti. İtalya, Birinci Dünya Savaşı'nda yarım milyon yurttaşını kaybetti, sakat kalmış milyonlarcasının ağır sorumluluğunu üstlenmek zorunda kaldı. Fiume'nin (bugünkü Rijeka) Yugoslavya'ya bırakılmasına itiraz etti ve barış görüşmelerinden çekildi. İtalyan basını şair-yazar ve komutan **Gabriele d'Annunzio** tarafından atılan “Sakatlanan Zafer” söylemini yoğun bir şekilde işlemeye başladı. Birinci Dünya Savaşı'na katılmış ve yararlılıklar göstermiş olan d'Annunzio 11 Eylül 1919'da savaştan sonra işsiz kalmış askerlerle Fiume üzerine bir yürüyüş düzenledi İtalya'da halk ağırlaşan sosyal ve ekonomik sorunlar nedeniyle çaresizdi. Milliyetçi bir gazeteci iken orduya katılarak savaşan ve savaş sonrasında politik hayata ağırlığını koyan Benito Mussolini, ekonominin kötü gidişatını iyi değerlendirdi ve 1919'da “savaş birliği” anlamına gelen Fascio di Combattimento'ya dayalı yeni bir siyasi hareket kurdu. Yeni Başbakan, Faşist Parti dışındaki bütün partileri kapattı. Sendikal hareketleri tasfiye etti. Kitap ve gazetelere sansür getirerek özgürlükleri ve demokrasiyi ortadan kaldırdı.

Almanya'da Nasyonal Sosyalizmin (Nazizmin) Egemen Olması:

Almanya Birinci Dünya Savaşı'ndan çekildikten kısa bir süre sonra önemli siyasal bunalımlarla karşılaştı. Nitekim bir hafta sonra (3 Kasım 1918), Kiel Limanı'nda ayaklanan denizciler gemilere ve tersanelere kızıl bayrak çekerek sosyalist devrimi başlattılar. Ayaklanma iki gün içinde bütün liman ve endüstri kentlerine sıçradı. Alman sosyalistleri arasında görüş ayrılıkları arttı ve bir grup sosyalist Rosa Luxemburg ile Karl Liebknecht'in liderliğinde 31 Aralık 1918'de Almanya Komünist Partisi'ni kurdu. Spartakistlerin ayaklanması bastırıldıktan sonra 19 Ocak 1919'da yapılan seçimler sonucu oluşan Ulusal Meclis, Berlin yakınlarında bulunan Weimar'da toplandı. Ulusal Meclis, 11 Şubat 1919'da Friedrich Ebert'i devlet başkanlığına seçti. İki gün sonra da Philipp Scheidemann hükümeti kurmakla görevlendirildi. Böylece Weimar Cumhuriyeti kurulmuş oldu. Politik, toplumsal ve ekonomik çalkantılar içinde bocalayan Almanya'da, savaştan sonra ordudan onbaşı rütbesiyle terhis olan Adolf Hitler, yarı gönüllü, yarı savunma gruplarının emrinde çalışmaya başladı. Hitler, milliyetçi gruplar içinde yaptığı propaganda çalışması sonucu yıldızı hızla parladı.

Ekonomik bunalımdan dolayı birçok küçük fabrika ve orta işletme iflas etti. Altı milyondan fazla Alman işsiz kaldı. Hitler, amaçlarına ulaşmak için her yönteme başvurdu. 1933 ilkbaharı seçimlerinden önce 27 Şubat 1933'te Berlin'de Reichstag binası (parlamento) kundaklandı. Nasyonal Sosyalist

SİYASİ TARİH-II

---

iktidarın dönüm noktalarından biri olan bu ünlü olay, Alman Komünist Partisi'ne mal edildi. Yangını kamuoyunu galeyana getirmek ve komünistleri ezmek için Nasyonal Sosyalistler tarafından tertiplendiği bilinmektedir. Hitler, Cumhurbaşkanı Hindenburg'un 2 Ağustos 1934'te ölümü üzerine Cumhurbaşkanlık ve başbakanlık makamlarını şahsında birleştirerek "führer" oldu. Orduya ve kiliseye de hükmetti. Hitler, totaliter devlet anlayışını yerleştirdikten sonra Almanya'nın sınırları dışında kalmış bulunan bütün Almanların birleştirilmesini ve bir tek devlet altında toplanmasını, Doğu'da "yaşam alanı" oluşturulmasını esas aldı.

Sovyetler Birliği ve Stalin'in Mutlak iktidarı:

Rusya'da Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan Bolşevik Devrimi (1917) dengeleri alt üst etmişti. Lenin'in başkanlığındaki Bolşevik Hükûmet, Çarlık yönetiminin savaş sırasında yapmış olduğu gizli antlaşmaları açıkladı. Bolşevik Hükûmet savaştan çekilerek Almanya ve müttefikleriyle 3 Mart 1918'de Brest-Litovsk Antlaşması' nı imzaladı.

Lenin 1924'te öldüğünde, Komünist Parti devlet iktidarını eline alarak konumunu sağlamlaştırmış, Batılı emperyalist ordular ve yerel karşı devrimciler yenilgiye uğratılmış, kilit önemdeki sanayi sektörleri devletleştirilmiş, köylülere toprak dağıtılmış ve sanayi ile gıda üretimi yeniden canlandırılmıştı. Lenin'in ölümünden sonra Joseph Stalin'in iktidarı eline geçirmesiyle Leon Troçki, Nikolay Buharin, Lev Borisoviç Kamanev ve Grgori Zinovyev gibi devrimin etkili mimarları arasındaki ideolojik tartışmalar daha da belirginleşti.

Japonya'da Militarist Yönetim ve Yayılmacılık:

Japonya'da yönetici seçkinler 19. yüzyılın ortalarından itibaren devlet aygıtını militarist ve modernleşmeci anlayışla biçimlendirmeye çalıştılar. Reformcu güçlerin desteklediği genç imparator Mutso-hito 1868'de "aydınlanmış yönetim" anlamına gelen "Meici" adını alarak bu dönemi başlattı. Modernleşme yukarıdan aşağıya doğru yapıldı ve bunun sonucunda feodal yapı dönüştürülmeye çalışıldı. Militarist Japon yönetici kadrosu, **Başbakan ve Dışişleri Bakanı General Tanaka'nın** 1927'de imparator Hirohito'ya sunduğu "askerî yayılma planı" nı 1931'in başlarında uygulamaya koydu. ilk hedef Mançurya oldu 1930'lar boyunca iç politikada sert rüzgârlar estirildi. Liberallere ve barış yanlılarına suikastlar düzenlendi. Yönetimde militarizm daha da güçlendirildi. Militarizmin etkisindeki Japon politikacıları, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra inşa edilen düzeni açıkça reddettiler. Japonya'nın Mart 1933'te Milletler Cemiyeti üyeliğinden çıktığını ve silahlanma denetimini kabul etmeyeceğini açıkladılar.

Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Faşizm:

iki Dünya Savaşı arasında Avrupa'nın birçok ülkesinde ırkçı, anti-komünist, savaş kışkırtıcısı, Almanya ve italya yanlısı faşist hareketler görüldü ve bu siyasi akım sözü edilen süreçte bazı ülkelerde de iktidara gelme başarısı gösterdi. Birinci Dünya Savaşı'nın sosyoekonomik ve sosyokültürel yapıyı alt üst etmesi, sınıflar arası mücadelenin ivme kazanması ve Bolşevik Devrimi'nin yarattığı dalganın büyük sanayici ve toprak sahipleri tarafından engellenmek istenmesi gibi etkenler faşist hareketlerin uç vermesine yol açtı.

İngiltere;

işçi Partisi'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Liberal Parti ile Muhafazakâr Parti'nin güçlü konumunu sarsarak 1923'te iktidara gelmesi, grevlerin yaygınlaşması, 1920'de Komünist Parti'nin kurulması ve Bolşevik Devrimi'nin yarattığı korku ingiliz sermaye çevrelerini endişeye sürükledi. Bu çevreler bir yandan Liberal ve Muhafazakar Partilerden ayrı bir örgütlenmeye diğer yandan ise parlamenter sisteme karşı bir tavır geliştirmeye yöneldi.

SİYASİ TARİH-II

Fransa;

Fransa'da 1899'da kurulan "Action Française" Protestanlara (özellikle Almanlara), Yahudilere, Masonlara, ülkedeki yabancılara karşı nefret politikası geliştirerek bu kesimleri tüm kötülüklerin sorumlusu ilan etmişti. Bu hareket 20. yüzyılın başında ortaya çıkacak olan "Savaşçılar ve Üreticiler Birliği" adlı faşist örgüte ilham kaynağı oldu.

Portekiz;

Portekiz'de faşizmin iktidara gelmesi diğer ülkelerden farklı bir biçimde gerçekleşmişti. Monarşinin 1901'de devrilmesinden sonra laik ve liberal bir yönetim kurulmuş, ancak zamanla hem soldan hem de büyük toprak sahipleri ve kilisenin yer aldığı sağdan yeni yönetime sert eleştirilere yöneltildi. General Gomes 28 Mayıs 1926'da gerçekleştirilen askerî-sivil darbe sonucu üç kişilik direktuar yönetimi kurdu. Ne var ki ekonomik sorunlara çözüm bulamayınca yerini General Carmona'ya bıraktı.

AVRUPA'DA STATÜKONUN BOZULMASI

R.A.C. Parker'a göre Dünya Savaşı tek bir savaş değil, iki farklı savaştan oluşmaktadır. Bunlar, Avrupa Savaşı ve Uzak Doğu Savaşı'dır. Sonra bu iki savaş, 1941 yılı Eylül ayında "Üçlü Pakt"ın imzalanmasıyla birleşmiş ve bir küresel savaşa dönüşmüştür. Bu küresel savaşın başlangıç noktasının neresi olduğu soruları ise başlı başına bir muammadır.

Almanya'nın Versailles Barış Antlaşması'nı Bozma Çabaları:

Daha önce açıklamaya çalıştığımız gibi Weimar Cumhuriyeti'nin 1929 Büyük Ekonomik Buhan ile birlikte iyden iyiyeye çökmesinden sonra 1933 yılında Hitler iktidara gelmişti. Hitler, 1925 yılında yayınladığı "Mein Kampf" (Kavgam) isimli kitabı nda Versailles Barış Antlaşması'nın öngördüğü statü koyu bozmak ve Alman ırkı- na dayalı büyük bir imparatorluk kurmak için geniş bir program hazırlamıştı. Hitler'in antlaşmanın bozulmasına yönelik attığı ilk adım, 1934 yılında Avusturya'daki Nazileri kullanarak bu ülkenin ilhak edilmesine (Anschluss/birleşme) girişiydi. Ancak Avusturya'daki Nazilerin 25 Temmuz 1934 tarihinde gerçekleştirdikleri hükümet darbesi girişimi başarısızlıkla sonuçlanınca bu birleşme gerçekleşmedi. Versailles Barış Antlaşması'nı ortadan kaldırmaya kararlı olan Alman Hükümeti, 7 Mart 1936 tarihinde antlaşmayla birlikte askerden arındırılmış bir bölge olan Ren'e (Rhineland) asker gönderdi. Hitler için bu bölge önemliydi. Hatırlanacağı gibi Hitler, yaşam alanları ve tek devlet ideali için Orta Avrupa'yı da hedef göstermiş, Avusturya'da başarısız bir darbe girişimi gerçekleştirmişti. Avusturya'nın Almanya'ya bağlanması Versailles Barış Antlaşması'yla yasaklanmıştı. Dolayısıyla böyle bir birleşme Versailles'ı hedef almak demektir ve böylece barış antlaşmasının son hükümleri de ortadan kaldırılabilir. Avusturya Başbakanı mevcut istekleri yerine getirmekle birlikte, birleşmenin plebisitle (halk oylamasıyla) yapılacağını bildirdi.

Almanya'nın Çekoslovakya'daki Südetler Bölgesini Ele Geçirmesi:

Hitler yaşam alanı (Lebensbaum) olarak işaret ettiği sınırların genişlediğinden hiçbir zaman bahsetmemişti. Sınırların belirsizliği Hitler'e alabildiğine yayılma imkânı vermişti. Temel amaç Avusturya'nın ilhakında ortaya çıktığı gibi Alman kanlarını bir araya getirmektir. Bölgede 1935 yılında kurulan ve 44 milletvekiline sahip Südet Almanları Partisi, Avusturya'nın ilhakının ardından milis güçleri oluşturmuştu. Parti, Çekoslovak Hükümeti'ni yayınladığı "Karlsbad Programı"yla baskı altına aldı. Alman gazeteleri de onlara destek vererek Çekoslovakları Südetli Almanlara karşı çeşitli suçlar işlemekle suçladı ve propaganda kampanyası başlattı. Böylece Fransız Ordusu ve Britanya Donanması, Almanya'ya gözdağı vermek ve gerekirse savaşmak için harekete geçirildi. Bunun üzerine Hitler geri adım attı..

Doğuya doğru yaşam alanı yaratma politikasına başlamış olan Hitler, bu politikasının bir diğer durağı olan Polonya'ya da gözünü dikti. Bu ülkenin denize ulaşmasını sağlamak için 1919 yılında verilmiş olan serbest şehir Danzig'in ilhakını ve Polonya Hükümeti'nin "Anti-Komintern Pakt"a bağlı olmasını istedi

SİYASİ TARİH-II

Bununla birlikte Çekoslovakya sorunun ardından batılı devletlere karşı tepkili olan SSCB, Almanya ile Polonya'nın işgali öncesi bir saldırmazlık antlaşması imzaladı.

İspanya iç Savaşı:

General Franco'nun bir deklarasyonla Cumhuriyetçi hükûmete karşı ayaklanmasıyla ortaya çıkan İspanya iç Savaşı, dünya savaşı için bir deneme tahtası niteliğindedi ve Avrupa'daki kutuplaşmanın belirginleşmesinin doruk noktası olmuştu. İspanya'da I. Dünya Savaşı'nın ardından Cumhuriyet kurulduktan sonra kiliselerin gücüne son verilmeye ve toprak reformu hayata geçirilmeye çalışılmıştı. 16 Şubat 1936'da yapılan seçimleri Halk Cephesi kazandı ve sol-Cumhuriyetçiler iktidara geldi. Solcuların iktidara gelmesiyle General Franco, başarısız bir hükûmet darbesi girişiminde bulundu İngiltere, Habeşistan'ın İtalya'ya ve Japonya'nın Çin'e saldırması nedeniyle iç savaşa fazla ilgi gösteremedi. Böylece yalnızlaşan Fransa Eylül 1936'da kurulacak olan "Karışmazlık Komitesi"ni oluşturmaya çalıştı. Komitenin amacı İspanya'daki kıyıların Fransa, İngiltere, Almanya devletlerine bölümlenerek iç savaşa silah ve malzeme gönderilmesini önlemektir. Milliyetçiler, Barcelona ve Madrid kentlerini ele geçirdikten sonra faşist bir rejim kurdular. İç savaşta her ne kadar resmî anlamda bir dış müdahale yapılmamış olsa da Dünya Savaşı'nda kullanılacak taktik ve silahlar İtalya ve Almanya tarafından denendi. Böylece Almanlar kendilerini teknik anlamada yenileme fırsatına da sahip oldu

İtalya'nın Yayılmacı Politikası:

İtalya'nın Habeşistan'ı İşgali;

Benito Mussolini, Kral III. Victor Emmanuel tarafından başbakanlığa getirildikten sonra 1930'lu yıllara kadar, ülke içinde faşist rejimin gücünü ve prestijini arttırmaya, dışarıda ise ılımlı bir politika izlemeye çalıştı. Mussolini'nin bu dış politikası gerçekçi değildi, reel anlamda sadece zaman kazanmak için bir perdelemeden ibaretti. İtalyan uçakları 3 Ekim 1935 tarihinde Habeşistan'ın kuzeyinde yer alan Adowa ve Adigrat şehirlerini bombalayarak işgali başlattı. Milletler Cemiyeti'nin işgalin sona erdirilmesi yönündeki çağrılarını karşılık bulmadı. Milletler Cemiyeti'nin etkili olamaması ve büyük devletlerin işgale karşı ortak bir cephe kuramaması, politik koşullar bakımından İtalya'nın işini kolaylaştırdı.

İtalya'nın Arnavutluk'u İşgali;

İtalya'nın faşist lideri Mussolini, Almanya'nın sınırlarını genişletmesi ve etkili bir devlet hâline gelmesi ile birlikte uluslararası toplumun çaresiz kalmasından faydalanarak Arnavutluk'un işgaline karar vermişti. Böylece gücünü gösterecek ve Dalmaçya kıyılarında üstünlük kuracaktı.

Sovyetler Birliği-Almanya Saldırmazlık Paktı;

İngiltere ve Fransa, İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesine büyük tepki gösterdi. İngiltere, Almanya ve İtalya'nın gelecekteki genişleme girişimlerine göz yummayacağını göstermek için Polonya, Romanya ve Yunanistan'a askerî güvence verdi. Stalin tercihini Almanya'dan yana yaptığı için, bir süreden beri Sovyet, İngiliz ve Fransız askerî heyetleri arasında sürdürülen görüşmeler sona erdirildi. Ancak İngiltere, bu Pakt'a karşılık 25 Ağustos 1939'da Polonya ile ittifak antlaşması yaparak kesin tavrını ortaya koydu. Bu bloklaşmalar dünyayı yeni bir savaşın eşiğine getirme konusunda önemli rol oynadı.

UZAK DOĞU'DA STATÜKONUN BOZULMASI

Japonya'nın Mançurya'yı İşgal Etmesi:

Ünitemizin "Japonya'da Militarist Yönetim ve Yayılmacılık" adlı kısmında da vurguladığımız gibi Mançurya bölgesi Japon ekonomisini besleyen önemli bir damardı. Zira Japonya buradan yılda dokuz milyon ton kömür satın almaktaydı. Japonya bölgede başta Güney Mançurya Demir Yolu şirketi olmak üzere birçok şirket ve fabrika kurmuş, orman ve maden işletmelerini satın almış, böylece bölge kaynaklarını kendisine aktarmayı başarmıştı. İşgali hızlandıran ve başlatan olay bölgedeki diktatör Zhang Xueliang'ın Güney Mançurya Demir Yolu'na alternatif bir demir yolu inşa etmesi ve Japonya'nın bölgedeki çıkarlarını bozmasıydı. Bu kışkırtıcı davranışın yanısıra 1931 yazında Mançurya'daki Mukden Hükûmeti ile Japonya arasında çatışmalar patlak verdiğinde Japonya'nın

SİYASİ TARİH-II

bölgedeki demir yollarını denetlemekle görevlendirilmiş olan Kwantung Ordusu, Mançurya'yı ülkelerine eklemek için harekete geçti. 1930'ların ortalarında durum değişti. Çin Hükûmeti içeride güçlendi ve Ağustos 1935'te Sovyetler Birliği, Çin'e yapılabilecek olası bir Japon saldırısına karşı ülkede bir birleşik cephe kurulmasını kararlaştırdı. Bununla birlikte Mançurya'nın işgali sonrası Çin'in uluslararası pazar değeri, ABD ve İngiltere'nin ülke piyasalarına ilgi göstermeye başlamasıyla artmıştı. Bu koşullar altında Çin, arkasında artık uluslararası bir destek hissedebiliyordu. Böylece Çin daha etkili bir şekilde Japonya'ya karşı direnişe geçti.

Çin-Japon Savaşı:

Çin ve Japon askerî birlikleri 7 Temmuz 1937 tarihinde Çin'in Beijing kentinde yer alan Marco Polo Köprüsü'nde birbirlerine karşılıklı ateş açtılar. Bu küçük olay kontrol edilemedi ve Japonya Temmuz ayının sonlarına doğru Çin'in kuzey bölgelerine saldırdı. Kısa süre içinde savaş Çin'in orta bölgelerine kadar ilerledi. Çin, savaşı Batılı devletlerin de çıkarlarına dokunacak bir bölgeye çekerek dış destek sağlama yoluna gitti. Japonya yeni taktik izleyerek, Çin ile Batılı devletler arasındaki bağı koparmaya çalıştı. Öte yandan Japon Başbakanı Prens Fumimaro Konoe, 3 Kasım 1938 tarihinde "Doğu Asya'da Yeni Düzen" deklarasyonunu yayınlamaya Japonya, Manchukuo ve Çin devletleri arasında bir iş birliği antlaşması önerdi. Anti-Komintern Paktı, gizli ve açık olmak üzere iki kısımdan oluşmaktaydı. Açık kısma göre taraflar, Komünist Enternasyonal'in (Komintern) faaliyetleri ve buna karşı savunma önlemleri hakkında birbirlerine danışacaklar, temas hâlinde bulunacaklardı. Böylece II. Dünya Savaşı'na giden süreçte önemli bir dönüm noktası olan "Berlin-Roma-Tokyo Mihveri", üç totaliter başkent arasında oluşturulmuş oldu.

Bu Özeti tamamlamayı, Çıkmış Sorularını, Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/siyasi-tarih-ii-ady212u?search=tar120u>